

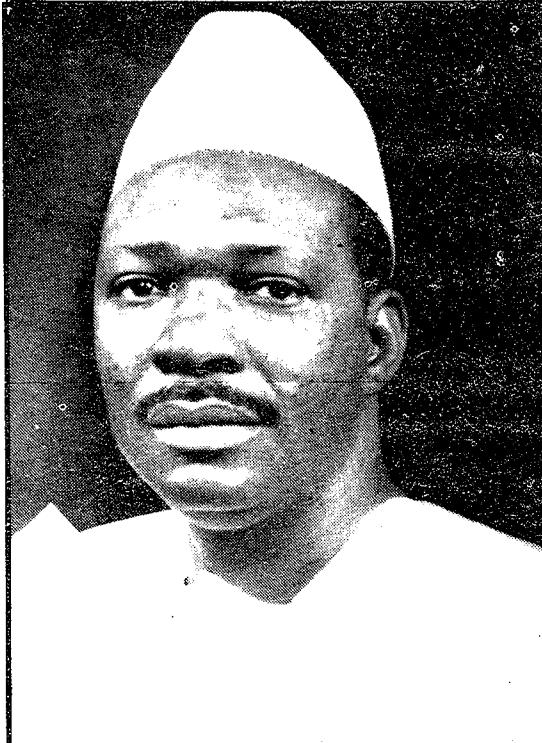
Kibaru

San 20nan - Nowanburukalo - san 1992
A songo : DOROME 10 - N° 250

A bë bo kalo o kalo "AMAP" ka yamaruya kono - Haks : 17.000
"AMAP" kuntigi : Gawusu DARABO - Dilanbagaw kuntigi : Basiriki TURE

Demokarasi

JEMUFANGA
YE
FANGA
FOROBAYALI
DE YE
(n° 5)

Kiritige

M u s a n ' a
kokəncogɔnw ka
kiritigeko kuma fɔra
k'a bila nin kalo tile
26 don na. Fen o fen
manab'akiritigekola,
an b'aw ladɔnniya o
la sine were.

DUNKAFA

H a d a m a d e n
taalanye baloye.
N'a fɔra ko balo,
a ma fo ko
kɔnɔbara
girinyalan. A fɔra
ko balo min bɛ
farikolo nafa.

KALANKO**SIRAKOROLA
" CAR "**

Ka baarakalanw

Nin ye kunnañoniw ye minnu bë tali ke kalanw kan minnu kera Sirakorola CAR kalansow kono.

I kalan fôc labenna koperasiyon baarakeda fe dögokun kalan de tun don. A nesinna duguyiriwatón korow ma minnu bë Sirakorola; Kula, ani tuguni kubedaw kono.

Kalansen minnu dajirala duguyiriwatón folenw animateriw la, olu file nin ye :

- * 1) Nafa soro jatebo
- * 2) Nafa soro jatebo nesigili
- * 3) Yerékiimeli sëben
- * Baara bolodali sabatili dönni.

Kalan in daminena okutoburukalo 9 don k'a kunce a tile 15. A kunce don, an bëe nisondiyara sabu an bëe ye dö fara an ka donniyaw kan.

II Kalan filanan labenna musow ka yiriwali poroze dö fe min bë Bamako n'a togo ko AED. Tile 15 kalan tun don. A bë muso karamogo kalan de kan walasa dö ka fara karamogo musomank'a faamuyali kan. Dugu 16 bëe kelen kelen ye karamogo musoma 2 bila kana kalan in naU. kelen kelen togo la. Kalan in daminera okutoburukalo tile 12 don; a bë kunce a tile 27 don ni Ala sonna.

* Ne bë ni bataki in kunce ni foli kerenkerennen ye k'a lase an ka kanw kanubaga n'u lafasabaga numando ma min togo ko : Negetan Kulubali ka bo Dunba-Banani. Ale de ye Banani balikukan karamogo ye. A cësirilen don kosebë, wa a ka baara kanuba de b'a la fana. Mogo ladiri don, fasoden numan don.

Burama Sidibe Sirakorola CAR
nemogo n'a balikukan karamogo (Kulukoro).

Yiriwali kow ani netaakow bilasirali walew

Dönnikelaw caman ye kalimu ta, ka kanko tabiya fasani gafew ni kunnafonisëbenw kono. O siratige la sa u miiriyaw ye njogon soso kosebe, bawo u ka kuma folenw show ma mo daga kelen kono, min ye kan do cëna ye, min ye kan do fisaman ciya ye ni do ye ani u ka cike minan ye.

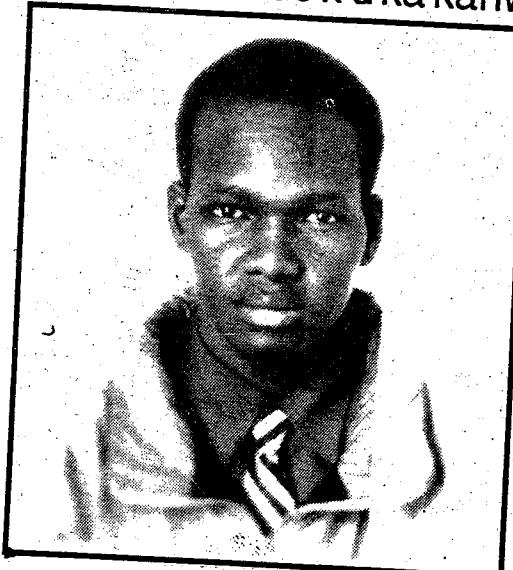
A fo kan cëkanji kan weré ye ? Ne ko kan ka fisa kan ye wa ? Cogodi ? Dalilu jumen b'o jira ? Kan be se ka ke cikëminan ye wa ? N'an ye baabu folenw laje ji nemajolen na an b'a faamuya, ka fo kan te se ka cëna kan weré ye, a te se ka fisaya a ye, ayiwa kan ye cikëminen ye. A bee dama ka kan.

Ola sa, ante tu gosi ka laje ni min b'a kono. Ni an ye tariku file, an b'a faamuya ko nansaraw, minnu ye jamana weréw bila jonyajuru kono, k'u mara san caman misali farafinna, u fo la k'u ka

kanw kalanni n'a foli de wajibiya o yorowla. O kanw na an da be se faransikan, esipajolikan; alimankan, porotgesikanon'a njogonaw ma.

Onansaraw de k'u ka kanw

Mohamed Kone
lakolikaramogo
Buguni kafo. (Sikaso).

ka fisa, k'u ce ka ni n'u ka mara mögaw taw ye. U ye nin wale ke walasa, u ka se k'u ka mara boli konuman taw kan. O de koso, seben, bee tun be dilan u ka kanw na : w o l o s e b e n , I a k o d o n s e b e n , furusirisëben, jamana ni duguw njenabo sebenw, ani magonesëben weréw. Walasa k'u ka nafasorodaw sinsin, u ye u ka kanw sebaya, n'a cëna jira.

Nka i ka don do be du don, o te dudadu don. Mögaw sorola, minnu ye nin kuma sintan ko kari.

Dönnikela jolenw ye faraje lankolonw ka koro fologosi, minnu tun ko k'u ka kanw de cëkanji, k'u ka kanw ka fisa ni taw ta ye. An be joni wele o la ? Andere jidi, Morisi Defafosi, ani senegali jamanaden numan do, Seki Anta Jopo. Olu bohonkalon b'a don ne, nka a te a duguje

Yiriwalikow ani netaakow bilasirali walew

ne. Nin maabaw y'a jira lakika yere la kokanw bëe ka kan, ko galabu ni daradiya minnu bë nansarakanw na, o nögönw b'an yere ka wolokanw na, ko baara fë o fë se ka ke nin kanw na, o bë se ka ke antaw la.

Kolosili la, a san këmë file an malidenw bë tubabukan kalan, nka halisa, bi, mogo 5% dörön de bë se k'u mago nénabö kan in na. Walasa farasikan kana bin, ka a makamadögoya, tubabuw ye faransikan yiriwatö sigi sen kan, k'o wele : «farankofoni» O te an ka wolokanw bali ka jiidi. Bi minye, biye wolokanw na tan de bë Mali kono minnu ye sigini soro.

N bë se ka dö fë min na wolokanw na o ye bamanankan ye. Cikeminen dafalen do, gafe caman bora a la («Soro yiriwa»), hine n a n a » . . .)

kunnafonisëbenw fana. («Kibaru», «jækabaara», «netaa», kala mënë» «fasokumakan»...).

Bi mogo 100.000 yiika (senekela, monikela, baganmarala) ye balikukalandege. Ubedugu sebenkobëe nénabö anyere

wolokanna, misali sannifeere, furakise tacogo, forokene hake sumanta, nögë hake min bë yereke, sanji hake, min binna san kono.

An k'a kanw sebenni y'a toni cikelaw ye fë caman faamuya u yere ka don o

donbaara la : dugukolonöñ kumbenni, kungojenikéléli, jiritige dantemë masibaw, kungokonjirituru nafaw. Cikeminen sebe ma temë an ka kanw kan. U b'an demë kenayako, soroko, hädamadenyako sabatili la. Misali siniman jaw kuma bë fë a bë seben an yere ka kan na. («baara», fijë, falato», «bamunan», «yeelen», «ta dona», «denmuso»). Koteba sira fë, tiyatiri bë seben an ka kan na («Sida», «wari», buguneri», «kulusijala»). Folisendo bë yen ko «erege», Alifa Bulondi, ni kalori Sori b'o döñkili da bamanankan cëni na, a tun bë mogo nena, k'a ka di angilekan dörön de la. Nin misaliw temené ko, jòn bë se k'afö k'an kan man di ?

A ye o tigi jira n na.

Mohamedi Kone
, Iakolikaramogoo
Buguni kafo. (Sikaso).

Politikiko njogonbilasira kumaw

JEMUFANGA YE FANGA FOROBAYALI DE YE

Amadu Tanba DUNBUYA

O don, n y'a kalan KIBARU boko 246 nankonoko : «N'antora tanbaarajuguke ni yeresagoke la, mogo minnu kera sababu ye ka yelema don kow la olu ka baara be ke u bolo nimisa ye. Ala k'an kisioma» Nbalimaw Amadu SUNKARA ka nin kuma b'a jira ko ale be Musakelé cefarinw walejumandón. Wa demokarasifanga min bangenen file nin ye Musa binnen ko, o fana ka kan k'i cesiri Mali denmisénw kunko bee lajelen na. Sabu n'i y'a menko jón kunnandi a fo sabunuman.

Malidenw te fitiriwale ye; jamana denmisénw tena nimisa u ka baara la, nsaalaawu. An n'an cesiri Musa ka mugujugu ye mogominnujogin, olukana nimisa u ka kaarilenya na. Malidenw n'u cesiri fana Musakelé nemogo bee ka lakodón n'u ka fasodennumanya ye.

Nka dōw sirannen don jemufanga in ne ko a be denmisénw nedon balikuw la, ko nejini te ke a koncankonjeboli. An be min ke ka olu jaabi o file :

Jama murutira Musa Tarawele kama mun na ? Ko fanga ka forobaya : fanga

kana ke lemuruba ye ka ben Musa kelen da ma. Ko bee ka se k'i ta fo faso kunkow la. Ko jamana kow nejabbagaw ka sugandi ni laadiriya ye. Ko faamako ka dabila k'a ke nemogoko ye.

Sabu nemogonifaama te kelen ye; nemogo ye jama ka ciden de ye. Nemogo ka hakilijumanya de b'a to jama b'a bila à nef. Faamuya dun ye mogokelenfanga de ye.

Fanga be jamakulu de la; 1991 san sunkalo muruti be o de jira. Sabu konow jelen de be bii fo. Fanga be forobaya ni nemogow be sugandijama yere fe; ni se be jama ye ka nemogow falen a yere sago la; niseb'a yefana ka fangabaaraw segesegé k'a fijew latilen.

N'a fora ko forobafanga walima beeje fanga, jama de ko don : denmisén b'o la maakoro b'o la. Jamana do b'an kerefe, o ka bongola ma se ka sabati fo don min o jamana nemogoya bee kera a denmisénw bolo. Obajirako denmisénja te jamana joli la sanko anw ta min kunmabbagaw kera a denmisénw ye.

(a to be ne 6 la)

JEMUFANGA YE FANGA FOROBAYALI DE YE

Dow fara ko beejefanga be muso bila a ce la, ka den fili a mansaw ma. Cogo jumen ? Muso min n'a ce bennen be ka koro, jemufanga te ke sababu ye k'olu fana ko bee n'i ka ton.

An m'a men folo ko jamana tonkuntigiba do muso be ton were la min te a ce ka ton y

Ankana societuru da dabikun. Demokarasi te se ka an ka laada sebe si wuli. A ma na o kama yere. Sabu a ma fo ko wajibibi don ce n'a furumuso kana ke ton kelen na; a ma fo : ko den n'a bangebagaw fana wajibiyalen don u kana ke ton kelen na. Malidenw y'a jira dije bee la 1991 san sunkalo murutisen fe ko ube se kola. Wa o ma bala mogo la fana, bawo Mali te jamananin ye. Malidenw b'u yere don; danbe ni ladabu min be an fe yan, o nogon ka dogo yoro were.

Mogo jigi kana tige i yere la. Demokarasi n'a focogo caman in bee naniya ye kelen ye. Mogo damado ka kewale te se k'a yelema k'a ke yeresagok ye. N'i dimina i fa koro k'a bolofenw tige i y'a ke i yere la. Kow faamubaliya don; n'o te, an b'a fo fen o fen ma k'o ye Mali ta ye, o y'an bee de ta ye : foroba baaradaw n'u baarakeminew n'a bolifenw; sirabaw n'u lanpanw, nin bee ye an bee je de. An ka kan k'u lakana, an kana u tige, wa u kana

tige an nena fana.

Koro min be foroba la demokarasi kono o ye bee je de ye (ni bee ta don, i yere ta don). Ola sa itenai yere bolofentige; ib'a ladon, k'a kolosi. Ni bee tun y'o faamu tigeni be nogoya.

Forobafanga ntulomaw ka ca. Antuloma belebele do ye fanga segesegeli ye. Mogo te i faso di jekulu si ma k'i kodon a la; hali n'i ka dannamogow don. Fanga mana kalifa jekulu o jekulu la o k'a soro jekulu were be ka o ka baara kolosi.

Forobafanga ntuloma were ye nogonkun ye. Minnu ka diine te kelen ye olu ka nogon kun. Minnu ka politiki faamucogo te kelen ye, olu ka nogon kun. Minnu te siya kelen ye fana olu ka nogon kun. N'an ma se ka nogon kun, kelle te ban an ni nogon ce.

Jamakulu dogoya odogoya, a ka kan a ka lamfanga fe, k'a fela don, ka sigi nogoya a bolo kulubaw csla; a kana tongo, ka d'a ka dogoya kan. O fana ye demokarasi ntuloma do ye.

Ninsitejogo kura ye an ka Maliba in kono. Ode b'a to jemufanga te se ka ke an bolo i ko fen kura. Ode b'a to fana a basigli be nogoya an bolo. Demokarasi mana sigi yeredon kerefe an na Ala tanu a ka neemaw la.

Amadu Tanba DUNBUYA
Maaya Donniyada (Bamako)

MOTI BALIKUKALAN NEMOGOBA YE DEME NINI GUWENERE FE

Ninan, balikukalan sanyelema seli 27 nan benna nteten don ma, setanburu kalo tile 8. An fe Mali la yan, seli in sinsinna balikukalan joyoré nafoli kan demokarasi hukumu kono.

Don in kera gintanba ye jamana fan tan ni naani bee kono. A kera sababu ye ka baro do sigi sen kan Moti méri la; baro nemogoya tun be guwenerere Jingireyi Ture bolo.

Moti seriwsidaw nemogow, ani serekiliw kalanden jolenw, ani mogó caman werew, ce ni muso, bee tun be kene kan.

Moti balikukalan nemogoba, Amadu Mulayi Danbele kumana kosebe balikukalan nafaw kan, minnu b'a sabati ko demokarasi te se ka taa abada balikukalan ko.

Amadu Mulayi Danbele ko Moti mara kono, sorodasiw, polisiw, ani seriwsida caman werew ye balikukalan ke. Kalan in sera serekili dòw kono, i n'a fo jene, Duwansa, Teneku ni Yuwaru.

Balikukalan seriwsida misen 37 be Moti serekiliw kono, ani kalanso 433 ni 50 ye musow taw ye. kalan sabatira dugu misen 428 kono. kalanden 5142 be soró dugu ninnu kono; olu la musow be ben 1576 ma. Amadu Mulayi Danbele da sera gelya damadow ma minnu be talik politiki mogow

ka fanga kan, balikukalan siratige kan, ani boli fenntan ya, ani jabolankow, ka t'a se tonw ka timinagoya ma.

Walasa ka gelya ninnu kunben, Moti balikukalan nemogoba y'a nini ko demeni jekulu doka sigi sen kan balikukalan togola. Baro in damine la, miniti kelen taasikera ka taa Abudalyi BARI ma, n'ale tun ye Mali balikukalan nemogoba ye, n'a fatura san 1991 setanburu kalo tile 22 don.

Badama DUKURE
«Kabaaru» (Moti)

ARAJO MOTI SIGILI BENNA

Ne nsisondiyalen be nin kunnafonisèben ci Arajo Moti mak'a sababuke anbenna kunnafoni soró fen caman kan kalan konge ni baara ke cogo juman kan, min be hakili di kungo kono mogow ma, ka faamuyako juman di kunnafoniw kan. Nka, aw k'aw hakili to politiki tonw mogow fana la, sabu, u ma kalan, u hakili mana min ye, fo o de ka ke.

O dun ye ko ye a mankan, fo kunnafoni ka ke a kow kan, yasa mogow ka se ka ben. Ala ka Arajo Moti mogow ben. Ala k'a Arajo sabati. An be dugawu ke, Ala ka an bee si caya.

Kalilu KANTA
Balikukalan karamogo
Tongorongo (Moti)

JIRI BE SANJI WELE

Moti Ofisi senekeclaw y'o tinetigiya

K'a ta nteten don la, setanburu kalo tile 7, ka t'a bila sibiri don la, kalo tile 12, san 1992, Moti kunnafoni serewusida baarakela daw, Badama Dukure ani Baba Tumani Kane, ka fara Bulonko Jakite kan, n'ale ye Ofisi baarakela ye, min jesinnen don senekeclaw yiriwali feerew ma, olu jera ka taama ke dugumisenni wooc (6) kono Moti mara la.

Duguw kelen-kelen bee la, taamadenw ni Ofisi ka senekelekoliden jera ka senekeclaw kumanogonya jirituru kan.

Taama in senfe, a kolbsira ko Ofisi senekeclaw be k'u sebe don jirituru ma kosebe. Mogoo minnu ye kuma ta, oluy'a jira ko jirituru nafaw te se ka foka ban. Uda sera kunbabu minnu ma, olu ye jiri ka sanji samani ye, ani neema sabatili dugukolo la. O siratige la, Majama dugutigi, Mamadu Konate, Jene serékili la, o ye misali ta kodiwaari jamana kan, k'a sababu ke tufin caya ni sanji kotigebaliya ye. Mamadu Konate k'o b'a jira ko jiri ka ca yoro min na, sanji ka c'o yoro kelen na.

O temenen ko, jiri be du, dugu ani jamana ceje. O koson Fusi ni Yure ye duguwyen Moti mara kono, minnu be temebaga bee nisondiya yorojan fe, k'a sababu ke jiri caya ye.

Jirituru be dugukolo nonni kunben, sanko dugu minnu sigilend don jiboli sira kan, i'n'a fo Karamani, Sufurulayi Arondisiman la.

Nin wale kofolenw, ka fara jiri nafa caman werew kan minnu be tali ke baganw ka dumuni kan, ani furakeli; ani baganw ka dugukolo nogokow, olu bee lajelen kera sababu ye ka fangaba di jirituru ma, Moti Ofisi kono.

Jiri suguya minnu be baara, olu ye lenburu, mangoro, buyaki, sayijiri, aimetijiri, jala ani jiri caman werew. Ladonni siratige la, jirisunu be son sogoma ni wula; u be sinsan walasa k'u tanga baganw ma.

Mogo kelen-kelen bee se k'i ka jiri turu, walima jama ka je ka baaraw ke jogon fe.

Gelya damadow be jirituru la, minnu be tali ke jiko kan tilema waati, ani bubagaw.

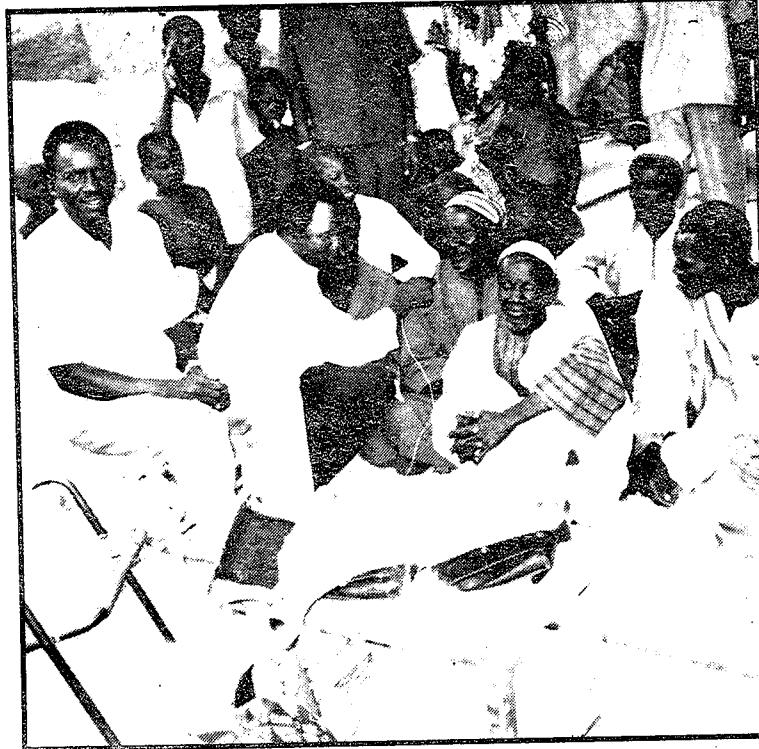
Bubaga keleli siratige la senekeclaw be puduru mine Ofisi fe; feere were sorola, n'o ye ka sayijiri jiribulu foroki k'a ke ji la, k'o ke ka ding'e son san'i ka jiri turu.

Londinia ani Gure duguw kono, jirishiye baarala fila ye togo soroc kosebe, n'olu ye Seku Tomota ani Mamadu Tangara ye.

Seku Tomota ye jirishiye baara damine kabini san 1950; k'a to don na, foka n'a bila bi la, a ye nafa caman soroc baara in na. Ninan, Mamadu Tangara ye jiri baakelen (1000) turu.

Nka, jirishiye baarala ninnu n'u ka cesiri bee, u ma se ka dugu mogow nimisi wasa jirishiye kono. O b'a jira ko jiri nafa donna kosebe Moti Ofisi senekeclaw fe.

Badama Dukure Moti.

Seku TOMOTA k'ala ye Jirishiye baara daminekabini san 1950 Londina dugu kono, Moti mara la